

GIÁ BÀN

ĐÔNG-PHÁP	NGOẠI-QUỐC
Một năm. 4.500	4.500
Sáu tháng 2.500	2.500
Ba tháng 1.500	1.500

Mua báo phải trả tiền trước.
Thư và mandat gửi cho
M. TRẦN-DINH-PHIÊN. — Ai
đăng quảng-cáo, việc riêng
xin thương-giới trước.

TIỀN-G-DÂN

Chai-nhập kiêm Chai-bán
HUỲNH-THIẾU-KHANG

Quảng 17
TRẦN-DINH-PHIÊN

LA VOIX DU PEUPLE

Mỗi tuần xuất-bản hai kỳ: thứ tư và thứ bảy

BÀO-QUÂN

Đường Đông-Ba - Huế

Giấy phép nói số 82

City: Huế - TIỀN-G-DÂN - Huế

Loạn gây ra là
bởi không biết
yêu nhau.

Nguyên - nhân những mối NGUY - LOẠN

Hiện các dân-tộc ở trên địa-cầu này, kẻ yếu, người mạnh, kẻ khôn, người dại, kẻ văn-minh, người dã-man, những thuyết bành-bướng đại-dũng vẫn chưa thực hiện ngay trong một khoảng thì giờ ngắn ngủi mà cao sạch cái bờ cao thấp so le ấy được. Song ta lấy theo tâm-lý tự nhiên của loài người mà thử hỏi một câu rằng: Có ai ghét trị - an mà muốn nguy - loạn không? thì tất-nhiên muốn miệng đồng lời mà kêu lên một tiếng lớn rằng: muốn trị-an mà ghét nguy-loạn.

Muốn trị-an mà ghét nguy-loạn đã là tâm-lý chung của loài người, lý thì bất kỳ dân-tộc nào, ngày trị an càng dài càng lâu mà cuộc nguy-loạn chẳng qua là rủi ro trong lúc tạm thời; như vậy mới là hợp với lòng háo sinh của Tạo-hóa mà cũng không phụ cái công khuyến-dẫn lành, rắn đều dữ của bao nhiêu hiền-triết-giáo-dạy xưa nay. Thế mà xét trong sự thực thì rất là trái ngược, nghĩa là đã gọi loài người thì trong cuộc sinh hoạt, ai cũng muốn hưởng cái hạnh-phúc trị-an, mà những cuộc nguy-loạn mỗi ngày mỗi diễn ra mãi. Không những bộ sừ mấy ngàn năm bên Á-đông, người ta cho là bộ sách chép những chuyện chém giết nhau, mà cả bộ sử cận-dại của Âu Mỹ, ngày nay ai cũng công nhận là văn-minh, cũng chứng minh rằng khoa-học triết-học phát-minh thêm chứng nào, thì cái cơ - khí và công cuộc sát nhân lại càng tinh xảo chừng ấy. Cuộc Âu-châu đại-chiến long trời động đất xong mà cái mầm nguy-loạn còn ngấm ngấm ăn núp; một nước lớn như bên Á-đông là Trung-hoa thì có 4 trăm triệu nhân dân, trở đi trở lại, cứ vào trong cái họa nội tranh mà chưa biết ngày nào thoát ra được. Ngoài ra nơi này đình công, xứ kia thất nghiệp, nước này đục sùng, nước kia đóng tàu, cái mối gây ra tấn kịch nguy-loạn, không ngày nào không có. Có lẽ cái họa kiếp của loài người, không có đường nào tránh sao? Sao không ai muốn nguy-loạn mà nguy-loạn cứ xảy ra như thế?

Cái nguyên-nhân ấy, xưa nay đồng lấy các nhà hiền-triết có lòng thương đời, cũng các tay anh-hung có tài xếp-loạn, khảo sát đã nhiều lần, phỏng đoán cũng lắm cách; song nói đến chỗ nguồn gốc sinh ra mối loạn ấy thì chúng ta phải công nhận câu nói của ông Mặc-tử là thấu đáo nhân-tính, trường trái thế-cổ, mà có lẽ bao quát các cơ, làm một cái tông nguyên nhân. Câu ông Mặc-tử nói thế này:

Loạn gây ra là bởi không biết yêu nhau.

亂何自起, 起不相愛
Theo thuyết ông Mặc-tử thì chiến-tranh, soạn đoạt, đạo thiết, khi trả, bao nhiêu mối loạn đều bắt đầu từ chỗ không yêu nhau mà gây ra. Nay ta đem thuyết ấy mà lược xét trong lịch sử loài người thì ta thấy thật đúng. Đứng kể đầu xa, chỉ xem những chuyện hiện tại trên thế-giới ngày nay:

Nước này với nước kia thế quân sức địch, không ai thua ai mà có sự xung đột, ấy là kẻ mạnh lớn với kẻ mạnh lớn không biết yêu nhau. Đế-quốc với các nước Thực-dân mà có sự dè dặt nọ kia, ấy là kẻ sươn người dốt không biết yêu nhau. Nhà tư bản với bọn lao-dộng mà có cuộc chống chọi không điều hòa được, ấy là giàu với nghèo không yêu nhau. Suy ra trong một nước mà chém giết lẫn nhau, trong một nhà mà gây gổ rầy rà nhau, đều là tự cái lòng không biết yêu nhau, gây ra những mối bất-bình mà không làm cho nó tiêu diệt đi được. Nói tóm lại vì không yêu nhau thành không biết nhân-nhượng, không lấy nhân đạo mà đối đãi, thành ra mỗi tranh nhau; đã tranh nhau thì tất nhiên có cuộc chiến tranh đạo đoạt mà mỗi loạn sẽ tràn ra trong xã-hội.

Bởi vậy muốn làm cho tuyệt hẳn cái gốc nguy-loạn, phương pháp độc nhất không chỉ bằng đạo tạo thế nào cho trong xã-hội loài người có lòng biết yêu nhau. Muốn cho loài người biết yêu nhau thì trước hết kẻ mạnh giàu khôn lớn kia phải làm cái gương nhân-đạo cho những kẻ kém mình. Như vậy sau mới tránh được cái mối loạn do hạng yếu nhỏ nghèo hèn kia nổi dậy gây nên. Trái lại, vứt hẳn cái lòng yêu nhau ra ngoài, mà chỉ bàn cách đề phòng trừng trị, thì không khác muốn nước không sôi mà cứ thêm củi vào, dầu trong lúc tạm thời có vẻ bình tĩnh, mà cái mầm nguy-loạn, chưa sao làm cho tiêu - diệt viùh-viễn được vậy.

Khí-Uu-Sinh

BỒ CHÍNH

Kỷ báo vừa rồi, bài HỘI-ĐỒNG ĐỀ-HÌNH TẠI HẢI-DƯƠNG, trang như, đoạn tuyên án, 6 người bị tử hình mà đăng có 5 tên nay xin bổ chính:

Trần xuân-Riệu, Vũ-vân-Giao, Trần nhất-Đông, Nguyễn-Khai, Lê-vân-Cánh, Nguyễn-xuân-Huân tức Hải.

MỘT SỰ QUÁI LẠ về GIÁO-DỤC

(Chuyện nàng Heler Keller)

(Tiếp theo)

Bà Sullivan chia công việc của bà ra làm năm thời kỳ:

- 1) Giây cho Heler Keller biết tên những vật thường dùng;
- 2) Khi Heler Keller đã biết được 11 nghìn những tên các vật thường dùng rồi, thì giây cho nàng có được cái ý rằng những vật như thế là vô cùng tận; cô được cái ý ấy thì lòng ham học mới phần phát lên được;
- 3) Biết được vũ-trụ hữu hình rồi, thì phải giây cho biết vũ-trụ vô hình, nghĩa là cách tỏ ra ngoài những sự cảm giác, tư-tưởng;
- 4) Đạo-luyện trí-não: học văn-chương, khoa-học, toán-pháp v.v.;
- 5) Học nói.

Muốn cho Heler Keller biết tên của một vật, bà Sullivan đưa cho nàng cầm vật ấy rồi vạch tên vào bàn tay. Nếu gặp một người học trò chỉ mù với điếc, nghĩa là biết nói (biết nói tức là trước khi mất tại điếc có cảm giác với hoàn cảnh nhiều rồi, đã biết rằng mõ, vật có một cái tên), thì làm cách như trên vừa nói, người học trò hiểu ngay rằng cái dấu viết trong tay có tức là cái tên của vật kia. Heler Keller thì không được như thế. Nàng vì mất tất sớm quá cho nên chưa có cái ý mỗi vật có một cái tên. Làm cho nàng có được cái ý ấy rất là khó. Bà Sullivan chỉ nhớ bên chỉ mà làm được. Bà khi-sự dùng cái chén và chữ «chén» mà dạy. Bà làm mãi như thế có đến mười ngày, rồi nàng mới có được cái ý ấy.

Về thời-kỳ thứ hai, nghĩa là làm cho Heler Keller có được cái ý rằng vật hữu hình trong hoàn-cảnh là vô cùng tận, thì bà Sullivan nói rằng nàng phải ra cái ý ấy là vì một hôm bà đưa cho nàng một thau nước cho những tay vào trong, rồi lấy tay nàng để dưới một vôi nước đang chảy. Có lẽ là vì nhớ như thế mà nàng có được cái ý rằng nếu có nước uống, có nước rửa, có nước chảy, thì chắc còn có nhiều thứ nước khác.

Muốn giây cho Heler Keller biết từ sự suy nghĩ cảm-giác ra bằng chữ, thì một hôm đương khi nàng còn suy nghĩ, bà lấy tay vạch lên trên trán chữ «nghĩ».

Đến thời kỳ thứ tư, nghĩa là dạy văn chương, chữ nghĩa, thì bà dùng phép dạy người mù, nghĩa là thủ chữ nổi (caractères Braille).

Thường thường mắc tại điếc thì hay thêm tại câm, như thế không phải vì ông nói hư, chính vì nghe không được tiếng thì không biết dùng tiếng, không biết dùng tiếng thì thành câm. Bởi vậy, tiếp cho người câm dùng được ông nói là rất khó. Nếu cầm điếc mà mắt còn sáng thì còn có phần dễ, dễ là vì có thể thấy lưỡi và hai cái môi động đây trong khi người ta nói mà bất-chước. Chứ như Heler Keller thì rất khó. Theo như bà Sullivan nói, thì đến khi nàng học đã khá lắm rồi bà mới bày cho nói. Dùng sách cái nghĩa cho nàng cách lưỡi và hai môi động đây trong khi nói.

(Còn nữa)

A. B.

VẤN - ĐỀ LIÊN-ÂU và câu chuyện Hòa-Bình

Mới đó cái vấn đề liên-Âu đã thành câu chuyện cũ. Nhưng cứ chờ không phải đã giải quyết được.

Ngày nay ta bàn lại vấn đề liên-Âu là nhân cái ngày lễ đình chiến 11 Novembre vừa qua mà đã nhắc lại cho ta nhớ cái cuộc chiến tranh dài dặc trong 4 năm trời làm cho thế giới hao uại không biết bao nhiêu là người bao nhiêu là của.

Sau trận binh tranh thảm hại, tàn khốc vừa qua, ai cũng sợ cho một cuộc binh tranh như thế sẽ xảy ra nữa, nên những lo tìm phương kiếm chước mà phòng ngừa một cuộc lưu huyết thứ hai. Vì thế mà nảy ra cái tư tưởng hòa bình.

Kỷ hội nghị quốc tế ở Genève năm 1927 ông Briand ngoại giao Pháp có nói: «Ta hãy vứt súng đi, bỏ tàu bay đi, thì sẽ được hòa bình.» Về chuyện hòa bình này nào hiệp ước Locarno, nào hiệp ước phi chiến Briand Kellogg, nào hiệp ước Luân-dôn, nào hội nghị La Haye, đều sôi nổi lên, mà có nhiều nhà ngoại giao nước khác cũng tán đồng cái ý kiến của ông Briand.

Vì mưu cuộc hòa bình mà ông Briand lại xướng ra cái vấn đề Âu-châu liên bang; muốn sao cho trên giải đất Âu-châu các nước đều coi nhau như ruột thịt mà không gây chuyện binh tranh với nhau nữa.

Bàn về vấn đề liên-Âu, ta nên xem qua địa thế Âu-châu trước. Dọc sách địa-dư, ta thấy Âu-châu là một cái bán đảo lớn dính với Á-châu một bên bởi dãy núi Ourai, một bên nữa bởi dãy Caucas. Về địa dư thì ta thấy rõ rệt như thế, nhưng, tiếc thay, về phương diện chính trị thì không dễ chỉ chỉ rõ giới hạn của Âu-châu.

1°) Trước hết có nước Nga - từ năm từ Đông qua Tây mới đến Thái - bình - dương, mà những miền ở Tây-á-lợi-bá, Turquestan, Transcaucasie không phải ở về Âu, mà càng ngày cái mối quan hệ với kinh tế Nga càng lớn.

2°) Thổ-nhĩ-kỳ lại ngồi «cối ngựa» lên hai châu Á và Âu.

3°) Anh-cát-lợi và Ya-lan là chỉ một phần của một cái đế quốc mệnh mông gồm có lắm xứ văn minh, từ chức theo lối kim thời;

đó là chưa kể Ấn-độ, và Ai-cập, được nối liền với kinh tế và các thuộc địa của Anh như Canada, Terre-Neuve, Úc-đại-lợi, Nouvelle-Zélande, Nam-phl....

4°) Đối diện với biên giới Pháp ở vùng Địa-trung-bái lại có các xứ Algérie, Tunisie, và Maroc nữa. Hàng triệu người Pháp, người Ý, người Tây-ban-nha hiện đang ở các xứ này, và như là kéo rộng bờ cõi châu Âu vào địa giới châu-Pai nữa. Nếu ta bảo rằng Âu-châu đến eo biển Gibraltar là hết, thì thật là trái với sự thật mà không sao cãi nghĩa được cái chính trị ở Âu-châu. Không những ngày nay mà thôi, ta xem trong sử cũng đã thấy trước kia vào thời kỳ người La-mã, người Ai-cập, người Hy-lạp, người Carthage, cái bờ biên phía Nam Địa-trung-bái cũng phải chịu ảnh hưởng kinh tế và chính trị của bờ biên phía Bắc, và cũng có lúc bờ biên phía Bắc lại chịu ảnh hưởng của bờ biên phía Nam. Như vậy dù biết về phương diện thực dụng thì giới

hạn Âu-châu về phía Đông là cái bãi cát A-rập, và Âu-châu lại gồm cả các xứ Maroc, Algérie, Tunisie, Tripolitaine, Ai-cập, Ba-lap-ai-đăng, Syrie và Thổ nhĩ kỳ nữa mới phải.

Xem qua các cơ trên thì ta thấy nếu sẽ có một Âu-châu liên bang, chắc là trong ấy không có Anh cái lợi, cũng không có Nga Xô viết. Vì sao? Vì trong vấn đề liên-Âu không

phải chỉ có cái phương diện địa dư, mà cũng còn cái phương diện kinh tế và chính trị quan hệ hơn. Một mình nước Anh đã là một đế quốc liên bang, có đến 75 triệu dân da trắng và 350 triệu dân bản xứ. Nước Nga Xô viết cũng một cái «liên bang» khác, gồm có đến gần 40 chục nước nhỏ, dân số đến 136 triệu người. Không những thế mà

thời, ta thử hỏi một cái đế quốc như Anh gồm có những nước mới lập, và dân tộc miền biên, chuyên nghề đánh cá và thương mại, với các nước ở về trong lục địa, có gì tương quan nhau? Và các nước này, lớn như là như Pháp: 550.000 ngàn thước vuông, nhiều dân như là như Đức: 60 triệu người, làm sao mà so sánh với Nga Xô viết rộng có 18 đến 15 triệu ngàn thước vuông nghĩa là hơn 30 lần nước Pháp, dân số đến 136 triệu mỗi năm người ta bảo rằng còn thặng lên đến 2, 3 triệu nữa?

Ấy đó, dĩ nhiên «Âu-châu liên bang» mà trong vòng Âu-châu đã có nước hoặc vì kinh tế của họ có thể đứng riêng, hoặc vì địa thế của họ không dính giáp đến, nên không dự vào; lại có nước khác vì sự tương quan kinh tế, tuy không phải ở Âu-châu nhưng cũng muốn dự vào liên bang, lại vì cái tên «Âu-châu liên bang» mà phải bị bác! Như vậy là cái tên Âu-châu liên bang sẽ không xứng với cái thực.

Đó là một c uuyến.

Nay ta thử giả định rằng Âu-châu liên bang đã thành lập, thì đối với cái vấn đề hòa bình - mục đích của Âu-châu liên bang - sẽ ra thế nào? Để cho rằng liên bang thành lập, thì trong các nước liên bang trước hết phải khởi cái nạn dân tộc, chém giết nhau, quai thủ đã bỏ, sự tiêu thụ hàng hóa lẫn cho nhau sẽ dễ dàng mà kinh tế mỗi nước càng ngày càng thịnh vượng, giữa cái không khí hòa bình im thâm không có cái nguyên nhân rối loạn nào xảy ra được.

Nhưng trước ta đã nói Âu-châu liên bang chẳng qua là một cái liên bang trong các liên bang như liên Mỹ, liên Á - đó là chưa kể Anh và Nga Xô viết. Các nước đối với nhau vì quyền lợi xung đột nhau mà sinh chuyện binh tranh, nay nói về các liên bang thì biết đâu - mà ta cũng dám chắc nữa - lại không có quyền lợi xung đột? lại không có cuộc binh tranh? Mà cái binh tranh này lại đáng cho ta khiếp sợ hơn nữa. Một cuộc Âu-châu đại chiến mà đã có hàng triệu người phải phơi thây nơi chốn sa trường, huống nữa có cuộc binh tranh liên Âu với liên Mỹ, thì cái họa kiếp của nhân loại không biết sẽ đến đâu là công lớn. Ta thử xem ngày nay ngoài miệng thì những «tái bình» những «hòa bình», mà trong

VĂN-VĂN

Đêm trăng trên sông

Một mảnh trăng già một giải sông,
Tầng cao lãnh lãnh khi trong trọng.
Kêu sương dần dần lơ thơ liệng.
Chiều gió con thuyền đang đĩnh rong.
Giáo giải cung đàn than thế sự,
Nỉ non khúc hát nhớ anh hùng.
Càng khuya càng vắng càng cao thú,
Hồi lão tráng gia có bất không?

Nhược-thủy

Cảm tác

Thôi có ra chi học với hành,
Lần hồi ngày tháng kiếm ăn quanh.
Mầm rau bắp cải cơm qua bữa,
Mưa nắng e dè đo kẻ manh.
Khổng khái làm theo người ném bút,
Cù lôn chi quản bọn mua danh.
Lâm trại vì muốn đời không uổng,
Đường đi mây rêu đôi sắc xanh.

Kiểm-Minh

Tin đường sá

Tối ngày 15 novembre

Đường thuộc địa số 1 khắp cả tỉnh Quảng-trị, khắp cả tỉnh Thừa-thiên, từ đèo Ai-vân đến đèo số 19 từ chỗ rẽ xuống Pálo đến Quai-nhơn, Sông-cầu và từ Nha-trang đến Varella, không đi được.

Trên đường thuộc địa số 9, chặn cày số 47 bị lật đổ. Đường thuộc địa số 18 bị ngập, nhưng xe đến chỗ có thể đi được.

Đường thuộc địa số 11 đi được, nhưng đi đến Phan thì còn khó khăn.

Đường xe hỏa Quảng-trị - Huế đã thông.

Tối ngày 17 novembre

Đường thuộc địa số 1 ở Quảng-trị, Quảng-ngãi, phía nam Quai-nhơn, phía nam Chợ cái và chỗ rẽ xuống Pálo không đi được.

Đường số 107 từ Ninh hòa tới Ban-mé-thuôt không đi được.

Đường thuộc địa số 19 xe có đến đi được như thường.

Đường xe lửa Saigon - Nha-trang đã đi được theo như sau này:

1) Mỗi ngày có một chiếc tàu đi về chỗ hành khách và vật hạng grande vitesse không quá 30 kilos

2) Chặng Tourchem - Nha-trang phải sang lần 3 lần

3) Chặng Tourchem - Saigon phải sang lần 1 lần

4) Chặng Tourchem - Phan phải sang lần 1 lần

Đường thuộc địa về phía nam chưa đi được, về phía bắc thì chỉ có xe hơi du lịch đi được thôi.

Đường thuộc địa số 11 hôm qua đã có lệnh cấm không được qua lại, vì mưa làm hư nữa.

nước thì lo đục sùng, đóng tàu, treo giải thưởng cho những tay chuyên môn để chế thuốc độc, hoặc chế khí cụ ngăn trái mìn.... thì đã biết cái lịch kịch đảm chằm dành về sau vẫn nấp sau màn chỉ chờ cái tiếng chuông rung là khai diễn.

Mới rồi đại tướng Ludendorff, nguyên tham mưu tổng trưởng nước Đức có xuất bản một cuốn sách trong ấy đại tướng dự đoán rõ ràng «đến năm 1932 sẽ có một cuộc đại chiến nữa: một bên thì Pháp, Anh, và Đông minh là Hy, Hà lan, và Tiểu đông minh, còn một bên thì Đức, Áo, Hung, Nga, Ý». Ta không biết thế nào mà tin, nhưng cũng bất-chước đoán một chuyện - mà chuyện ta đoán đây ta có thể tự phụ là không sai - rằng nếu cuộc Đại chiến thứ hai này mà có, thì sẽ thảm hại tàn khốc hơn trận trước nhiều.

Ồ! Hòa bình! Hòa bình! ta cũng e cho các vận mệnh nhà người làm!

GIANG-HA

BÌNH-DỊNH

HOÀNG-MỘNG-LƯƠNG

Đông-pháp Y-sĩ

Trị các bệnh và chuyên trị bệnh con mắt

Phòng khám bệnh ở cửa Đông, thành Bình-dịnh, tại số nhà 10A Bả Khâm-Liên.

Giờ khám bệnh và làm thuốc

Sớm: 7 giờ đến 11 giờ

Chiều: 2 giờ đến 6 giờ

Sớm chủ nhật khám bệnh không lấy tiền.

Buổi chiều nghỉ.

BÌNH-DỊNH

Nhân vụ canh năm nay nghiêm nhặt, anh ta muốn bắt người anh ruột Lê-màu Ai làm lương-chánh, làng lên quan kèn không chịu cho tên Ai làm, anh ta lại thêm một mối giận nữa. Ngày 6-9-30 lên phủ cáo-giác với quan rằng trong làng có mấy người (Lê-vân-Vỹ Lê-bà-Đức Lê-công-Hiếu... tức là người có hiềm riêng với Hương-Kiểm nói trên) vô đạo Cọng-sản! Quan về xét không có gì nhưng cũng bắt giam khai rồi mới tha. Sau lại ai bỏ thư nói mấy nhà khác ấy, kẻ thì từ tiền bạc, người thì từ lúa, lại nói có người làm thuốc súng nữa (1).

Đầu đuôi chuyện này, chỉ vì tên Hương-Kiểm nhân hiềm riêng mà làm cho quan trên nghĩ ngờ đó xét, dân làng chịu khổ sở, cho đến sự ăn ruộng ngày nay mà chưa xong.

Người dân làng

QUẢNG-NAM

Câu hư

Con đường thuộc địa số 108 chạy từ Tam-kỳ, đi ngang qua địa phận Chiên-Đang, An-mỹ đông-tây, mà thẳng tới Cẩm-y Phú-lâm. Sự tiện lợi con đường này không phải là ít. Đầu mỗi đường có chợ Chiên-Đang, khoảng nửa có chợ Quảng-rừng, trên thì chợ Phú-nhiều. Những kẻ buôn bán hàng, sớm chiều này, chiều chợ khác đều phải đi con đường đó. Thế mà trong khoảng ba bốn năm nay, một cái cầu trên con đường ấy nằm vỡ, xin nói phục là cái tội gì con mới đề. Giết người đã là một tội lớn hơn trong các tội khác, thì tội giết người của mình đề ra lại là tội lớn biết chừng nào! Thử hỏi trong vũ trụ có loài động vật nào mà không biết thương con? chó đẻ hóa đi là vì sợ chúng đến bắt con; chim quạ ăn trứng gà mà tên bản không chịu bay là vì mắc giữ con; ấy mà con người khôn hơn muốn vật nữ lòng cướp sự sống của đời, thì chính mình đã mang nặng đẻ đau! (tên người ta) tên bản thay! Mà đau đớn như là cái tội ác ấy thường thấy xảy ra luôn luôn, ngày nay ta

xem (trở) báo: ở ngõ đường nọ, người ta trông thấy cái xác của một đứa nhỏ mới đẻ, miệng nhét đầy giấy... li bửa lại nghe tìm thấy cái xác con nít khác ở con đường kia... O! không biết ngày nào cái tởn kịch bi thảm mới bắt đầu!

Những đứa trẻ kia mới lọt lòng mẹ vì sao mà phải tắc hơi? Cái tội của người ác phụ kia không chỗ tránh. Chuyện ấy đã đành, nhưng ta thử xét lại cái nguyên nhân làm cho người mẹ khổ nạn kia phải dùng đến cái thủ đoạn trái với thiên đạo, trái với nhân tâm ấy.

Trước hết những đứa trẻ mà bị chết hoang như thế, là những đứa con không cha. Nói cho phải con nào lại không cha! nhưng không cha là vì không có cưới hỏi, không có xã trưởng hay, hoặc không có thấy cả làm phép tại giáo đường. Ta hãy lấy một người con gái làm công tại một xưởng nơ mà làm ví dụ.

Vì sinh kế ép buộc, người con gái này phải đến chốn phồn hoa đô hội mà tìm kiếm công ăn việc làm. Người con gái ấy cũng nghĩ lắm: nếu không được giàu sang sung sướng như ai, thì nữa cũng được cơm no áo ấm, rồi biết đâu Nguyệt lão xoay vần lại không tìm được một tấm chồng để khi nắng mưa nương tựa. Tâm than bở liễu mới đó vài chín xuân xanh, đối với cuộc đời vau chửa chan hỷ vọng. Trong số lam, nằng kia lại gặp một chàng nọ là y thường yếu, năng lưỡng thể là cái người chơng năng trăm năm của gần gũi son hà từ nay đã tìm được. Chỉ một tuần lễ hai bên hàn huyên chuyện về sau. Nàng quả tin đã đem cả tấm lòng son gởi vào người ấy. Không lâu mà cuộc ái tình đã hóa thành khối nặng, nằng phải mang. Đến đó chuyện vẫn yên tĩnh. Nhưng đến khi sinh đẻ, thì chàng kia đã biến mất bao giờ! Bây giờ mới than yếu đuối, gánh nặng trên vai, nhìn đứa hài nhi mới biết cuộc đời là khác với mộng tưởng. Tinh sao? Trước kia một mình làm nuôi chỉ một mình mà còn thiếu trước hụt sau, huống nay lại phải thêm một miệng ăn nữa. Không thể mà thôi, còn tiếng người dị nghị «không chồng mà lại có con»... biết làm sao mà có. cái chực kia cho được! Nếu thủ thật thì óan là từ rày sinh thêm điều xấu hổ, không khỏi bị trong gia đình ghét bỏ và người thế chế cười. Con đã không thể nuôi, mình đã thiếu ăn, còn mang tiếng xấu, đi ra ngoài thì chẳng chỉ trở ngại cuộc đời, thôi mẹ đã đến thế thì con nữa mà chỉ một tiếng nghe nghe, ô! thế là hết cái đời của đứa trẻ con và tội và cái tội ác này trời kia đã phạm rồi, không sao kéo lại được!

Giết như vậy là ác dã rồi. Nhưng trong khi đưa tay ra làm chuyện tàn nhẫn ấy, không phải chỉ cái ác tánh rõ sai khiến người Jan bà nọ, mà thật có nhiều cái mà lực khác ép buộc, làm cho người kia không thể chống cự lại nổi. Các ma lực ấy là chỉ là cái vấn đề sinh kế, các lời khuyên chế của phụ huynh, lời dị nghị của các công chúng ác nghiệt, cái thói quen học của người đời... rồi tóm lại là cái chế độ bất lương của gia đình và xã hội.

Khi bắt ta lấy cái ví dụ một người con gái làm công trong xưởng nơ, ta có thể lấy cái ví dụ một cô giáo nọ, hoặc có nữ khản hộ kia, hay là một vị tiểu thư nào đó. Chỗ này có khác một chút là các hạng người này không phải bị sinh kế khổ khăn bức, không phải không đủ nuôi con, nhưng cũng tìm thoát cho khỏi cái lời người đời dị nghị.

Khi bắt ta lấy cái ví dụ một người phụ học, nhưng ta lại có thể lấy cái ví dụ khác: là đối ứng thuận nhau mà vì phụ huynh ngăn cản, hoặc chế nghèo, hoặc ỷ sang, đến nỗi người đàn bà kia trong cái nỗi đơn giản, non nớt, nghĩ không ra đường, mà phải tìm cách giải quyết tàn nhẫn như ta đã biết.

Ấy đó nếu trong gia đình ta mà đang có những chuyện có c ép chế

CÔNG-TY THUƠNG-MẠI

Kiểu điều lệ của một công ty hữu hạn

(Tiếp theo)

CHƯƠNG THỨ IV

Ban Kiểm sát

Ban này chỉ cần cho những công ty đóng quá 20 người)

23. — Lập một kiểm sát hội đồng có ba hội-viên lo đại hội đồng sẽ cử lên, trong một năm là ba năm, và cứ mỗi năm thay một người, rồi thăm tròng người nào thì người ấy thôi, hội đồng lại cử người khác thế vào, người hội viên thôi đó sẽ ra ứng cử lại; khi một hội viên trong ban kiểm sát xin thôi, thì ban kiểm sát phải chọn người thay tạm đợi đến kỳ hội đồng thường niên hội viên sẽ bổ thêm cử một người khác lên thế luôn.

25. — Hội đồng kiểm sát sẽ cử một người hội-trưởng và một người thư ký. Khi người hội trưởng vắng mặt thì một hội viên khác thế làm.

26. — Viên hội trưởng ban kiểm sát, hoặc một số đông hội viên ban ấy hoặc khi nào cần kịp làm, quản lý một nhóm hội đồng kiểm sát để bàn luận công việc hội. Mỗi khi nhóm hội đồng kiểm sát số hội viên phải quá phần nửa thì những điều quyết nghị mới có giá trị.

Quyết nghị theo bất đại đa số hội viên hiện diện; nếu có hai hội viên hiện diện, thì cả hai người đồng ý mới quyết nghị được.

Nếu số hội viên kiểm sát là số chẵn khi nhóm hội đồng bỏ thăm hai bên số phiếu đồng nhau, thì bên nào có phiếu của hội trưởng là hơn. Trong hội đồng kiểm sát, không hội viên nào được cử người bỏ thăm quyết nghị thế cho mình.

27. — Mỗi khi nhóm hội đồng kiểm sát, phải làm biên bản trên một quyển sổ riêng, có chữ ký của viên hội trưởng và viên thư ký. Những bản biên bản này hoặc trích phải có chữ ký quản lý và một người hội viên ban kiểm sát.

28. — Hội đồng kiểm sát thay mặt công-ty mà đối phó với quản lý, phải xét sổ sách, tiền bạc, và tất cả các tài sản của công ty — trong năm việc làm của quản lý. Mỗi năm đến đại hội đồng, phải bản sổ trình rõ ràng cho các hội viên biết, trong tờ trình ấy phải nói rõ những điều trái phép và sai lầm trong sổ tính; kể tài sản và những điều gì mà tờ trình quản lý nói không đúng hay không rõ về sự chia lời. Vì vậy nên quản lý phải giao cho hội đồng kiểm sát một bản sổ trình của mình là một tài liệu trước khi nhóm hội đồng. Tờ trình của kiểm sát sổ tính kể tài sản và tiền biểu phải để tại hội sở ít nhất 15 ngày trước khi nhóm hội đồng cho các hội viên đến xem xét.

ngheo phụ khó, và dùng có những lời ép buộc con cái một cách vô nghĩa lý về chuyện hôn phối; và ngoài xã hội, ai dùng người phải biết cách c ai nom n' ông thợ thuyền đương lúc sinh đẻ, hoặc tăng thêm tiền lương (allocation aux femmes en couches), hoặc cho món tiền sữa nuôi con (prime d'allaitement), thì ai sao có xảy ra những chuyện tàn nhẫn ấy.

Một vấn đề có quan hệ như vấn đề em bản hôm nay, mà li thấy ai bản đến. Em vì quá đau đớn cho các cái tiền kia: như ông xảy ra, nên đánh bạo cầm bút viết mấy hàng này, biết chắc là không khỏi có người lấy có đạo đức mà dị nghị thế này thế khác. Nhưng em thưa: cái vấn đề sinh đẻ trước khi thành ra vấn đề đạo đức nó là một vấn đề xã hội và thuộc về sinh vật học. Về cái lý sinh vật thì em chưa dám bàn nhiều, nhưng về phương diện xã hội, em tưởng cái địa vị của phụ nữ trong các công xưởng thương gia đã bị thiệt thòi nhiều chỗ, mà các nhà tài mại cần phải đề ý đến mà bỏ khuỷt cho.

ĐANG-TAM NG-KI

VIỆC THÈ - GIỚI

A-ĐÔNG

Nước Hoa-kỳ với việc lĩnh sự tài phán

Thượng-hải, 14 Novembre — Chánh-phủ Hoa-kỳ có bản với chính phủ Nam-kinh và việc bãi các tòa án Hinh sự. Nghe đến Hoa kỳ có nói Trung-hoa chưa giữ được trật tự, và chưa bảo an được công chúng, vậy hãy ở Trung-hoa chưa chính đôn được xong các việc, thì Hoa kỳ có phải bảo hộ liên-dân.

Các báo Trung-hoa lấy làm ngạc nhiên và cảm tức về việc ấy.

Việc buôn lậu chất độc

Thượng-hải, 14 Novembre — Cứ như việc xử quan-thuế bắt được mấy việc buôn lậu chất độc mới rồi, thì rõ ràng có thể là ở Âu-châu mà có chỉ điểm ở Viễn-dông để buôn lậu chất độc chở đến đây rồi mới lại đem đi Mỹ châu.

Tuần lễ trước đây có bắt được ở trên một chiếc tàu Ý tên là *Coldilano* một số chất heroine đáng giá 250 000 đồng. Đến ngày thứ năm lại bắt được một số chất heroine đáng giá một triệu đồng trên tàu Ý tên là *Gracovic*.

Ngày hôm nay lại bắt được một số chất độc đáng giá 350 000 đồng chất độc ấy đóng vào hộp giả làm quả khô, từ Constantinople gởi đến.

Hà kiện từ chức

Thượng-hải, 15 Novembre. — Hà-Kiến (hội trưởng Hinh-nam là người bị chế nhạo như trước) quá đối với bọn công-sản, nay đã từ chức. Hà-Kiến từ chức thì chánh phủ có thể ra tay trừ bọn công-sản.

Các nhà truyền giáo Giang-tây, và Hinh-nam nói rằng nếu không kịp trừ bọn công-sản thì chẳng bao lâu chúng sẽ chiếm mất tỉnh lý hai tỉnh ấy.

Lại bọn giặc có miền Bắc

Hắc-binh, 15 nov — Bọn giặc có hai hoạch hành lại, mới rồi có bắt các nhà giáo sĩ Ý đại-lợi ở Koulooupa, và cướp phá nhà các giáo sĩ, nhà tu và nhà nướ mỗ cổ. Bọn giặc có 30 vạn mĩ kim và 500 khẩu súng mới thả các giáo sĩ. Có P-achle trước kia bị bắt nay đã chết trong khi bị giam.

600 người đón chiếc xe hỏa tốc hành từ Bắc kinh đi Suyuan gần Tefongpu cướp các xe và bắt 40 người, và lấy cả thư tín chở trên xe.

Trường học Lương ở Nam - kinh

Thượng-hải, 17 Novembre. — Trường học Lương vẫn đương điều đình ở Nam-kinh, song vẫn như không được Chính-phủ Nam-kinh thuận cho người trong phái Trương sung n'ý chức Tổng-trưởng mới bỏ vào hàng trong yếu nhất. Tuy vậy nhưng có lẽ Chính-phủ Nam-kinh sẽ đặt mấy chức Thứ trưởng mấy Bộ Ngoại-giao Tây-chính, Bành-vu, Giao-thông, mà cử người phái Phụng-thiên (Trương) sung vào, khiến cho người phái Trương có thể giám đốc tất cả việc chính trị Trung-hoa. Trương đã sẵn cầu được rằng:

Hội đồng kiểm sát có phép nhóm đại hội đồng và đồng ý với đại hội đồng mà giải tán công-ty.

29. — Những hội viên kiểm sát được một phần tiền lời theo như khoản — trong điều lệ này định.

(Còn nữa)

Phan-tư

THÈ-GIỚI-SỬ

sắp xuất bản

QUAN HẢI rue Gia-Long

Thơ tán-thành

Quyển sách «Y ĐƯỢC CHỈ NAM»

Monsieur VINH-HƯNG-TƯỜNG

Buôn bán thuốc Nam thuốc Bắc tại VINH

Mời các đồng nghiệp cùng nhau cho biết sắp xuất bản cuốn sách kê hàng và có g tim tới gần giữ những môn thuốc gia-truyền kinh-nghiệm để mạch giúp các nhà bệnh. Tôi rất phục và rất hoan-ngênh cái mĩ ý ấy.

Vậy xin sẽ vui lòng giới-thiệu với bà con xem có thú thuốc nào quý, thầy nào giỏi về môn nọ, sẽ tin nghĩ biết.

QUANG-VĂN-THÀNH

Nội - Hồn

N 120 Phố Bonnal - HAIPHONG

Hiện ảnh nào lớn nhất?

Đôi với các nước Âu Mỹ thì chưa giám ảnh nhưng ở trong cõi này thì có **Hiện HUONG - KY Photo** là lớn nhất và có danh tiếng nhất mà thôi.

Quốc-Dân-Đông không can thiệp đến nội chính ở Bắc bộ Trung-hoa, nội-chính ở Bắc bộ Trung-hoa sẽ hoàn toàn và được tiếp thuộc quyền chính phủ Phụng-thiên chủ trương.

Tình hình mĩn

Trung du sông Dương tử

Thượng-hải, 17 Novembre — Ở Trường sa (thủ phủ tỉnh Hồ-nam) và Nam xương (thủ phủ Giang-tây) nay bọn Cọng-sản lại những n'ieu; các nhà doanh nghiệp ngoại quốc đã đình không gửi tiền bạc hàng hóa đến hai nơi ấy. Chính phủ cũng đã liệu cách bãi trừ Cọng-sản, nhưng hiện nay chưa có công hiệu gì, bởi vì bọn Cọng-sản chia ra từng toán nhỏ mà hành động và an lực dân chúng nổi loạn ở ngay đằng sau các đội q-ân của Chính phủ. Nhân dân Trung-hoa nay lại bỏ Trường sa mà kéo đi chỗ khác.

ÂU-CHÂU

Vấn đề ngoại giao Pháp trước Hà-nghệ-viện

Paris, 15 novembre — Bên thiếu số bổ nhiệm khả-quyết cuộc thảo-luận về vấn đề ngoại-giao, có 108 phiếu của nghị-viên xã-hội, 24 của nghị-viên cộng-hòa xã-hội, 108 của nghị-viên xã-hội cấp tiến. Hai ông Leygues và Mariné bỏ phiếu trắng; ông Failevère thì bỏ phiếu phủ-quyết.

Cuộc tuyển cử

Thượng nghị viện ở Lille (Pháp)

Lille, 16 novembre — Hôm chủ-nhật ở hạt Lille có cuộc tuyển-cử một Thượng-nghị-viên để thế ông Dron (dân-chủ tả-dực) tại thế. Lần mở phiếu đầu ông Delagrang (cộng-hòa liên hiệp) được 1025 phiếu, ông Lebas (xã-hội), được 936 phiếu; không ai được thái bán. Mở phiếu lần thứ hai thì ông Delagrang được tuyển-cử.

Vấn đề xét lại các biên giới

Aubigny-sur-Nère, 16 novembre — Giữa hội-nhà của đảng xã-hội cấp tiến hạt Cher ông Marcel Pélissier, nguyên Thượng nghị-viên, tỏ rằng vẫn đề xét lại các biên giới là không hay, có thể gây nên cuộc chiến-tranh chí không chơi.

Tình hình Nội-các Tardieu

Paris, 17 novembre — Ông Chaumemps trả lời cho một cuộc chất vấn, nói rằng ông không rõ Nội các Tardieu có được ủng hộ hay không, nhưng những t

CÁC NHÀ ĐẠI-LÝ BÁN BẢO TIẾNG-DÂN

BẮC-KỲ

Cát Thành 40 Rue du Chanvre Hanoi

Bảo-lương thư-quan 107 rue du colon Hanoi

Nam Tân 84 Bd Bonnal Haiphong

Việt-Hưng, 62 Avenue Paul Doumer Haiphong

Tổng cái Tường, Hà Long Thủ Điểm

Hongay

Hội Kỳ 31 Rue Carreau Nam định

TRUNG-KỲ

Chu đình Quán 72-74 Rue Văn

Trường Thanh hóa

Tam Kỳ Thư Quán

Vinh

Quan-Hải tư điểm, Rue Gia Long

Huế

Lê-thư-An

Tourane

Nguyễn-Huân-Bôn

—

Vương gia Ngại Potographe Nue

Trang

Hiệp Toạnh Commerçant Phan rang

Hàm Lâm Commerçant Phan thiết

Đình-văn-Châu Commerçant Dalat

CAO-MÊN

Lý-hữu-Dur Bazar Trường-xuân

Pnompenh

Le Directeur maison Paul-Bau et Cie

Tòa Kiểm duyệt bỏ trọn bài

MỘT MỐI TỘI-ÁC

DO CHẾ-ĐỘ XÃ-HỘI VÀ GIA-ĐÌNH GÂY NÊN

Tội ác với loài người là hai cái không thể rời nhau được; có nhân loại mới có tội ác, mà khi nào con nhân loại là còn tội ác. Đó là ý kiến chung của các nhà muốn suy cầu chân lý, và hợp với sự kinh nghiệm của nhân loại từ xưa đến nay. Thế giới xã hội không đến được cõi đại đồng, nhân loại sẽ đi mãi mãi trong giọng than khóc, trầm điệu hư xấu làm ngăn trở cho cuộc hạnh phúc của loài người, là đều bởi tội ác gây nên.

Tội ác bởi đâu mà có? Xưa nay các nhà hiền triết Đông Tây vì muốn tìm phương trừ mối tội ác cho nhân loại, nên đã phát minh ra lắm thuyết nào tann ác, nào đi truyền, nào tập quán, nào nhiệm hóa, nào giáo dục không tốt, nào hoàn cảnh bất lương... Xem đó đủ biết cái nguyên nhân tội ác vẫn nhiều. Nhưng ngoài cái nguyên nhân đi truyền và nhiễm hóa ấy, lại có một cái nguyên nhân khác to lớn hơn hệ hơn nhiều, là cái chế độ bất lương của gia đình và xã hội.

Cái mối tội ác mà em muốn nói hôm nay là một mối tội ác ai nghe đến cũng phải rùn mình rùn óc, tưởng trong đời không gì đáng ghê sợ bằng, xin nói phục là cái tội gì con mới đề. Giết người đã là một tội lớn hơn trong các tội khác, thì tội giết người của mình đề ra lại là tội lớn biết chừng nào! Thử hỏi trong vũ trụ có loài động vật nào mà không biết thương con? chó đẻ hóa đi là vì sợ chúng đến bắt con; chim quạ ăn trứng gà mà tên bản không chịu bay là vì mắc giữ con; ấy mà con người khôn hơn muốn vật nữ lòng cướp sự sống của đời, thì chính mình đã mang nặng đẻ đau! (tên người ta) tên bản thay! Mà đau đớn như là cái tội ác ấy thường thấy xảy ra luôn luôn, ngày nay ta

DALAT

Vụ ông Tạ thiên Hương bị bắt

Vì Công sản rải truyền đơn treo có đỏ, lộn xộn ở Dalat nên có bắt người và xét nhà.

Ông Tạ thiên-Hương, cũng bị bắt vì khám nhà có bắt được bản cáo sát gởi đăng báo. Ông bị tạm giam tại lao quan Đạo có 5 ngày rồi được tha.

Câu chuyện ông Tạ-thiên-Hương bị bắt chỉ thế thôi, không có công sản cộng siec gì hết.

AI-LÃO

VIENTIANE

Xin hỏi vài điều về Pháp luật

Đương lúc lười lười dăng trời, mây mờ phủ đất này, tuồng như hai chữ «Tinh-nghĩ» nó không chứa ai, như là các anh em trong đám thanh-niên

Nhơn đó mà nhiều người đã tìm đi quấy nhiễu trong các chốn thôn quê. Muốn tránh cái nạn «dục nước béo cò» đó xin hỏi mấy điều sau này:

Các nhà có trách nhiệm đi xét nhà, bắt người, thì phải có những văn kiện gì?

Nếu hỏi ra mà không có những văn kiện ấy, thì phải làm thế nào?

Ông nào biết pháp-luật nên chỉ giùm cho anh em đến biết.

Một người Bình-dân ở Vientiane

Ấy đó nếu trong gia đình ta mà đang có những chuyện có c ép chế

